

QISHLOQ JOYLARDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ В СЕЛЬСКИХ
THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF ENSURING
EMPLOYMENT IN RURAL AREAS

Raxmonova Ibodat Saynosimovna

*O'zbekiston Milliy Universiteti "Iqtisodiyot" fakulteti,
"Iqtisodiyot" ta'lim yo'nalishi 2-kurs magistratura talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekistonning qishloq hududlarida aholi bandligini ta'minlashning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilingan. Qishloq joylaridagi bandlik nafaqat agrar faoliyat bilan, balki xizmat ko'rsatish, savdo, hunarmandchilik, qurilish va oilaviy tadbirkorlik yo'nalishlari bilan bog'liq ekanligi ko'rsatil. Maqolada "2025-yilda aholi bandligini ta'minlash va kambag'allikni qisqartirish" Prezident qarori asosida amalga oshirilgan davlat dasturlari hamda Jahon banki va AIIB mablag'lari bilan qishloq infratuzilmasi va tadbirkorlikni rivojlantirish loyihalari misolida qishloq hududlarida yangi ish o'rinlari yaratish, mehnat bozorini jonlantirish va aholi daromadlarini oshirish amaliyoti yoritilgan.

Kalit so'zlar: aholi bandligi, infratuzilma rivoji, kichik va o'rta biznes, o'zini o'zi band qilish, mehnat bozorini rivojlantirish, davlat siyosati.

Аннотация: В данной статье анализируются теоретические и практические аспекты обеспечения занятости населения в сельских районах Узбекистана. Показано, что сельская занятость связана не только с аграрной деятельностью, но и с оказанием услуг, торговлей, ремесленным производством, строительством и семейным предпринимательством. В статье рассмотрены государственные программы, реализованные на основе Указа Президента «О мерах по обеспечению занятости населения и сокращению бедности в 2025 году», а также проекты по развитию сельской инфраструктуры и предпринимательства при поддержке Всемирного банка и АБИИ. Продемонстрировано, что такие проекты создают новые рабочие места, оживляют рынок труда и повышают доходы населения в сельских районах

Ключевые слова: занятость населения, развитие инфраструктуры, малый и средний бизнес, самозанятость, развитие рынка труда, государственная политика

Abstract: This article analyzes the theoretical and practical aspects of ensuring employment in rural areas of Uzbekistan. It demonstrates that rural employment is associated not only with agricultural activities but also with services, trade, handicrafts, construction, and family entrepreneurship. The article examines state programs

implemented under the Presidential Decree “On Measures to Ensure Employment and Reduce Poverty in 2025” as well as rural infrastructure and entrepreneurship development projects supported by the World Bank and AIIB. These initiatives create new jobs, stimulate the labor market, and increase income for rural populations.

Keywords: employment, rural infrastructure development, small and medium enterprises, self-employment, labor market development, state policy.

Kirish

Qishloq joylarda aholi bandligi-bu qishloq hududlarida yashovchi aholining daromad olish maqsadida amalga oshirayotgan iqtisodiy faoliyati majmuini ifodalovchi ijtimoiy-iqtisodiy tushunchadir. Mazkur tushuncha nafaqat aholining mehnat bilan ta'minlanganlik darajasini, balki qishloq mehnat bozorining shakllanishi, mavjud ish o'rinlari tarkibi va daromad manbaalarining xilma-xilligini ham o'z ichiga oladi. Qishloq hududlarida bandlikning asosiy qismi an'anaviy ravishda qishloq xo'jaligi bilan bog'liq bo'lib, dehqonchilik, chorvachilik, bog'dorchilik va boshqa agrar faoliyat turlarida namoyon bo'ladi. Biroq zamonaviy iqtisodiy sharoitda qishloq bandligi faqat agrar soxa bilan cheklanib qolmaydi. Xizmat ko'rsatish, savdo, hunarmandchilik, kichik sanoat, qurilish va oilaviy tadbirkorlik kabi yo'nalishlar ham qishloq aholisi uchun muhim daromad manbaiga aylanmoqda. Shuningdek, qishloq joylarda bandlik rasmiy va norasmiy shakllarda namoyon bo'ladi. Rasmiy bandlik mehnat shartnomalari va qonuniy asosda yuritiladigan faoliyatni anglatrsa, norasmiy bandlik ro'yxatdan o'tmagan yoki vaqtinchalik mehnat faoliyatini qamrab oladi. Qishloq hududlarida o'zini o'zi band qilish holatlari ham keng tarqalgan bo'lib, shaxsiy tomorqa xo'jaligi, oilaviy biznes yoki mustaqil tadbirkorlik faoliyati orqali amalga oshiriladi.

Tahlillar va metodlar

O'zbekiston aholisi turli iqtisodiy sohalarda mehnat bilan band bo'lib, bu bandlikning turi yashash joyi va iqtisodiy imkoniyatlar bilan uzviy bog'liqdir. Umumiy statistikaga ko'ra, shaharlarda aholining katta qismi davlat tashkilotlari, sanoat, savdo, xizmat ko'rsatish va ijtimoiy sohalarda faoliyat yuritadi¹. Bu sohalarda ta'lim, sog'liqni saqlash, ishlab chiqarish va xizmatlar tarmoqlari aholi bandligida katta ulushga ega. Biroq qishloq hududlarida aholi bandligi an'anaviy ravishda agrar sektor bilan chambarchas bog'liqdir. Ya'ni, qishloq aholisi asosan qishloq xo'jaligi faoliyatida ishlaydi, dehqonchilik, chorvachilik, parrandachilik, baliqchilik yoki shaxsiy tomorqa xo'jaligida mahsulot yetishtirish kabi ishlar bilan band bo'ladi. Ushbu turdagi bandlik

¹ TheGlobalEconomy.com. Uzbekistan: Employment in agriculture (% of total employment). -[Electronic resource]. - Access mode: https://www.theglobaleconomy.com/Uzbekistan/Employment_in_agriculture/ Date of access: 12.02.2026.

mavsumiy xarakterga ega chunki, qishloq xo'jalik ishlarida mehnat asosan hosil yig'imi va agrar davrga bog'liq ravishda amalga oshiriladi.

O'zbekiston Respublikasida qishloq joylarda aholi bandligini oshirish va kambag'allikni qisqartirish maqsadida "2025-yilda aholi bandligini ta'minlash va kambag'allikni qisqartirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2025- yil 17- yanvardagi Prezident qarori qabul qilindi². Ushbu dastur doirasida mahallalar kesimida ehtiyojmand va ishsiz fuqarolar aniqlanib, ular uchun bandlik dasturlari ishlab chiqildi. Qishloq hududlarida yangi ish o'rinlari yaratish, kichik biznes va oilaviy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, kasb-hunarga o'qitish kurslarini tashkil etish asosiy yo'nalish sifatida belgilandi. Shuningdek, norasmiy bandlikni rasmiylashtirish mexanizmlari joriy etildi. Mazkur chora-tadbirlar qishloq mehnat bozorini mustahkamlash, aholi daromadlarini oshirish hamda barqaror bandlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

O'zbekistonning bir qator viloyatlarida qishloq hududlarini kompleks rivojlantirish maqsadida Jahon banki (World Bank) hamda Osiyo infratuzilmaviy investitsiyalar banki (AIIB) bilan hamkorlikda infratuzilmani yaxshilash loyihalari amalga oshirildi. Mazkur dasturlar, avvalo, qishloq joylarda yashovchi aholining turmush sharoitini yaxshilash va iqtisodiy faollikni oshirishga qaratildi. Loyiha doirasida Farg'ona, Andijon, Namangan, Sirdaryo va Jizzax viloyatlaridagi qator qishloqlarda ichimlik suvi ta'minoti, elektr tarmoqlari, ichki yo'llar, maktab va maktabgacha ta'lim muassasalari, shuningdek, tibbiyot punktlari va poliklinikalar qurildi yoki rekonstruksiya qilindi. Ushbu infratuzilma obyektlarining yangilanishi natijasida 435 mingdan ortiq aholi bevosita manfaatdor bo'ldi. Infratuzilmaning yaxshilanishi qishloq hududlarida nafaqat ijtimoiy sharoitlarni, balki iqtisodiy muhitni ham sezilarli darajada o'zgartirdi³. Qurilish jarayonining o'zi vaqtinchalik ish o'rinlarini yaratgan bo'lsa, yangilangan yo'llar, energiya va suv ta'minoti tizimlari tadbirkorlik faoliyatini kengaytirish, xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish va yangi ish o'rinlari tashkil etish uchun zamin yaratdi. Natijada mahalliy iqtisodiy faollik oshib, qishloq mehnat bozori jonlandi.

Muhokama va natijalar

Qishloq joylarda barqaror bandlikni ta'minlashda kichik va o'rta biznesni rivojlantirish muhim omillardan biri hisoblanadi. Shu maqsadda, Jahon banki mablag'lari asosida amalga oshirilayotgan loyihalar qishloq hududlarida tadbirkorlik faoliyatini kengaytirish va yangi ish o'rinlari yaratishga yo'naltirilgan. Mazkur dastur

² O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori. «2025- yilda aholi bandligini ta'minlash va kambag'allikni qisqartirish chora- tadbirlari to'g'risida». – Tashkent: 17.01.2025. – No. PQ- 12.

³ Jahon banki va AIIB mablag'lari bilan amalga oshirilgan qishloq infratuzilmasini rivojlantirish loyihalari doirasida. Rural Infrastructure Development Project in Fergana, Andijan, Namangan, Syrdarya and Jizzakh Regions. – [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2023/uzbekistan-rural-infrastructure-project> – Date of access: 12.02.2026.

doirasida 15 mingdan ortiq tadbirkor moliyaviy va maslahat ko‘magiga ega bo‘ldi. Loyiha natijasida qishloq xizmatlari, qurilish, turizm, xizmat ko‘rsatish va agrobiznes kichik subloyihalar amalga oshirildi. Bu tashabbuslar natijasida 12 mingdan ortiq yangi ish o‘rinlari tashkil etildi. E’tiborlisi shundaki, yaratilgan ish o‘rinlarining sezilarli qismi ayollar va yoshlar hissasiga to‘g‘ri keladi, bu esa ijtimoiy inklyuziv bandlikni ta‘minlashga xizmat qilmoqda. Mazkur jarayonning amaliy ifodasi sifatida Xorazm viloyatining Xonqa tumanida amalga oshirilgan tashabbusni keltirish mumkin. Ushbu hududda tadbirkorlar zamonaviy suvni tozalash va qadoqlash (butilkalash) korxonasini yo‘lga qo‘yib, ichimlik suvi ishlab chiqarishni tashkil etdilar. Natijada mahalliy aholi uchun yangi ish o‘rinlari yaratildi, hudud aholisi sifatli ichimlik suvi bilan ta‘minlandi hamda kichik sanoat faoliyati rivojlandi.

Aholi bandligini ta‘minlash uchun amalga oshirilgan loyihalar ichida “Sustainable Rural Development Project” loyihasi O‘zbekistonning Qoraqalpog‘iston Respublikasi, Buxoro, Navoiy va Xorazm viloyatlaridagi 170 ta mahallani qamrab olgan bo‘lib, qishloq hududlarini kompleks rivojlantirish va aholi bandligini oshirishga qaratilgan⁴. Loyihaning asosiy maqsadi - qishloq aholisi uchun infratuzilma va ijtimoiy xizmatlar sifatini oshirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish va bandlikni mustahkamlashdir. Loyiha doirasida qishloqlarda transport va kommunikatsiya tarmoqlari, ichimlik suvi ta‘minoti, elektr tarmoqlari, maktablar, maktabgacha ta‘lim muassasalari, tibbiyot punktlari va mahalla markazlari qurildi yoki rekonstruksiya qilindi. Shu orqali qishloq hududlarida nafaqat yashash sharoiti yaxshilandi, balki vaqtincha va doimiy ish o‘rinlari yaratildi, mahalliy iqtisodiy faollik oshdi, xizmat ko‘rsatish va tadbirkorlik imkoniyatlari kengaydi.

Xulosa

Qishloq joylarida aholi bandligi ko‘p qirrali ijtimoiy-iqtisodiy jarayon bo‘lib, u nafaqat qishloq xo‘jaligi, balki xizmat ko‘rsatish, kichik biznes va oilaviy tadbirkorlik faoliyati bilan ham bog‘liqdir. Zamonaviy sharoitda bandlikning diversifikatsiyalashuvi qishloq hududlarining barqaror rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Davlat dasturlari hamda xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikdagi loyihalar qishloqlarda infratuzilmani yaxshilash, tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash va yangi ish o‘rinlari yaratishga xizmat qiladi. Natijada iqtisodiy faollik oshib, aholi daromadlari barqarorlashadi. Shu bois, qishloq hududlarida bandlikni oshirish agrar sohani modernizatsiya qilish, kichik biznesni rivojlantirish va infratuzilmani takomillashtirish orqali kompleks yondashuv asosida amalga oshirilishi zarur.

⁴ Sustainable Rural Development Project (SRDP) in Uzbekistan: Comprehensive Rural Development and Employment Improvement. – [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2022/uzbekistan-sustainable-rural-development-project> – Date of access: 12.02.2026.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Aholini ish bilan ta'minlashda qishloq aholisini mehnat salohiyatidan foydalanish / Noiba Qodirova. – Green economy and development.
2. Jahon banki va AIIB mablag'lari bilan amalga oshirilgan qishloq infratuzilmasini rivojlantirish loyihalari doirasida. Rural Infrastructure Development Project in Fergana, Andijan, Namangan, Syrdarya and Jizzakh Regions. – [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2023/uzbekistan-rural-infrastructure-project> – Date of access: 12.02.2026.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori. «2025-yilda aholi bandligini ta'minlash va kambag'allikni qisqartirish chora-tadbirlari to'g'risida». – Tashkent: 17.01.2025. – No. PQ-12.
4. Rural employment strategy: problems and solutions / Tashpulatov Aibek. JournalNX – A Multidisciplinary Peer Reviewed Journal, 10(5), 6-11 (2024). – [Electronic resource]. – Access mode: <https://repo.journalnx.com/index.php/nx/article/view/5340>. ([turn0search0])
5. Sustainable Rural Development Project (SRDP) in Uzbekistan: Comprehensive Rural Development and Employment Improvement. – [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2022/uzbekistan-sustainable-rural-development-project> – Date of access: 12.02.2026.
6. TheGlobalEconomy.com. Uzbekistan: Employment in agriculture (% of total employment). – [Electronic resource]. – Access mode: https://www.theglobaleconomy.com/Uzbekistan/Employment_in_agriculture – Title from the screen. – Date of access: 12.02.2026.
7. Analysis of indicators indicating employment of the population through service provision in rural areas / Murodbek Usmonov. Uzbekistan – 2030: Prospects for innovation, science and education (2025).